

KREŠTĀN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLICKÉ NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ NEDEĽU NA ŠESTNÁŠŤ STRANÁCH.

Predplatná cena :

Na celý rok --- 4 koruny — hal.

Na pol roka --- 2 " — "

Na štvrt roka --- 1 " 20 "

Jednotlivé číslo 8 hal.

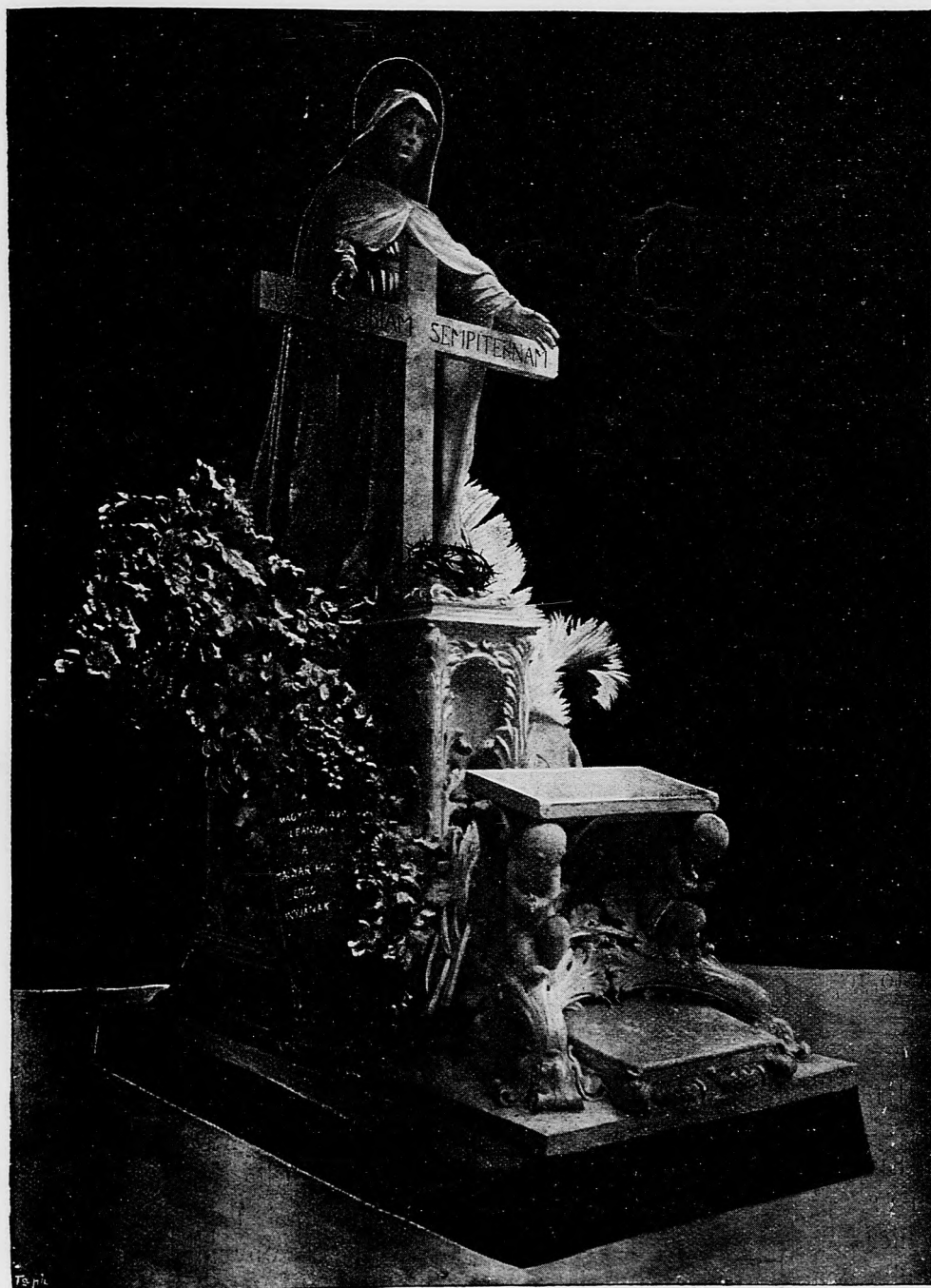
Zodpovedný redaktor :

EDVARD SÁNDORFI.

Redakcia a vydavateľstvo :

Budapest, VIII. ker., József-körút 35.

sem sa majú posielat' predplatky, jako dopisy do novin,
 ohlásky a náhodné reklamácie. Cena jedného 5 stĺpcového
 malého riadku je 20 hl. Rukopisy sa naspak nedávajú.

Socha ku pamiatke kráľovnej Alžbety

Otvorený list na pána Smialovszkého, vyslancu liberálnej strany.

Úctiplne oslovujeme Vás pane Smialovszký, by ráčili ste verejne osvedčiť sa, zdáliš prikrijete na reč Haydinovú a zdáliš osvojujete si jej nemúdry a pravdu v každom riadku urážajúci obsah. Preto obraciame sa na vás, lebo Vy ste bol predsedom shromaždenia toho, na ktorej sa tá, teraz už aj vytlačená reč pri nespokojnosti ľudstva odriekala. My neberieme na zodpovednosť slúžneho Haydina, lebo po celej krajine všetci slúžnovci sú vždy za vládnú stranu, ich slová akožto od vlády odvyslých nemajú samosebou pražiadného významu. Teda aj reč Haydinová len skrze Vás nadobudne významnosť. Bez Vás celá reč porovnáva sa len krajciarovej komedie, na ktorej komediant kričí, smeje sa, natriasa sa len preto, lebo to tak patrí jeho remeslu, lebo je komediant.

Ponevác ale komediantské kúsky nikto za vážne brať nemôže, preto appellujeme na gavalierskosť Vašu, ktorý ste rečníkovi predsedovali, aby pozorne prečítal ste tie surovosti, nepravdy, hlúposti, ktoré v mene Vašom sa v Rajci hlásaly a teraz už aj vytlačené v obecnstve sa roztrusujú.

Váš rečník začína si svoju reč s tým, že vraj «ľudová strana nedávno vydržovala jarmok.»

Prosím, na jarmok sa schádzajú len volí, kone a hovädá. Či to svedčí poctivých občanov tak nehodne posmievať? Tak len kočiši a paholci zvykli rozprávať, ktorých povolanie je v maštálach.

Váš rečník opovážil sa aj osobu p. Zmeškála posmievať. Pomenoval ho perníkárom a porovnáva ho mašine, «ktorá fúka s celou silou, strašný šromot robí a hrozné iskry hádže.» — Nuž takéto napádanie osoby je hlúpe a je nie na mieste na politickom shromaždení. Stranu napádať a jej program, to je čestné, osoby napádať a to ešte tak sprostó — je nie čestné. Konečne pán Zmeškál je nielen zaslúžilý a u ľudu obľúbený muž, ale je on aj práve tak pán a gavalier, jako je aj p. Smialovszky. Nemôžeme predpokladať teda o Vás pane Smialovszký, že by ste bol hrdý na to, keď jeden úradník v mene Vašom stvára posmechy s gavaliera Vám rovného.

Medzi dôvody uvádza Váš rečník i to, že vraj: «my sme tí vládnejší.» To my Vám vďačne uznáme, že ste vládnejší, ale taký dôvod platí

len u otrokov a nie u slobodných občanov. Preto že ste vládnejší, nenasleduje, že ľud musí báť sa vás a vám poslušným byť. Takto sa prezradíť, je veru aj na liberála hanobné. Tak práve hanobné je hlásať to, čo Váš rečník na strane 4-ej hovorí, «že ľudu netreba inej politiky, ako dať mu chleba a vyživenie.» Hanobné je to preto, lebo značí tolko, že komu dali sme sa najesť, s tým môžeme nakladať dľa ľubovôle, tomu netreba ani svobody, ani žiadných iných práv: slovom žiadnej politiky; ten je nám ako to nerozumné hoviadko, ktoré nepozná na svete tomto nič, iba nazrať sa. — Avšak aj pridá rečník k tomu že «jediným spôsobom» takejto chlebovej politiky je «pokoj». Ovšem dobre vieme, že vám by bolo najmilšie, keby ubohý ľud odpočíval v pokoji jako mrtvý, aby nezkúmal a nestariel sa o to, čo robíte, jako šafárite. Lenže vám škoda je hovoriť o pokoji. Dobre viete, že nik tak tichý a pokojný nebol pri voľbách ako naši ľudáci. Vy ste robili s nimi čo najhoršie a oni trpeli ako nevinné ovečky; vy šli ste im nieraz o život a oni nehľadali pomstu. Robíte teda tak, jako ten vlk povestný, ktorý obviňoval baránka že mu vodu kalí, ačkoľvek vlk bol nad baránkom pri potoku, teda voda nemohla sa ani kalíť od neho.

Aj na strane 6. dočítame sa «echt» liberálneho učenia, že ľudu «musíme zaopatriť priateľstvo tej, ktorá mu najviac osožiť môže, totižto vlády, bárs by sme hádam aj vo všetkom nesúhlasili s tou vládou, lebo náš ľud nenie tak učeny, aby mohol rozdiel spraviť medzi vládou a štátom.» Nuž prosím pane Smialovszky, veď tu špatno uráža v mene vašom rečník ten ubohý ľud. Veď tu sa hovorí, že ľud je sprostý, ešte ani to nevie čo je štát a čo vláda, preto nech čuší spokojno, čo by ho aj na šibenice fahali a nech len vyhľadáva priazeň vlády slepo, lebo ona mu môže byť osožná.

Hm, jaké múdre slová! A či ozaj vláda nenie žiaľ Bohu viac škodná, než osožná ľudu? A keď by skutočne i čestne sa chovala a osožná bola vláda ľudu, nuž z čieho že je osožná? Zdáliš vláda platí tie strašné porcie ľudu a či naopak ľud vláde? A ten osov liberálnej vlády dobre cítia kresťanskí obyvatelia! Iste od samej dobroty vysťahujú sa tisíce do cudziny. Ak možno rozprávať o nejakej добрôte, nuž tú ste vy v zákonoch a nariadeniach vašich výlučne len židom

zabezpečili. Fabriky, pálenice, krčmy, licenci, rektacie, sporiteľne, vechsle, trafiky, štátne a stoličné práce, cesty, železnice, mosti, staviská, 9 millionov cukrového prémiumu: kto že má to všetko v kapsi? Židia! A kresťanské spolky k vôli komu prenasledujú liberálni ministri? K vôli židom!

No a čo má hovoriť rečník o roku 1848-om a svobode? Ako sa to opováži hovoriť práve v trencianskej stolici, kde všetky občianske práva ľudu donebavolajúcou násilnosťou nohami šlia-pali? Ako sa to opováži ozaj do očí ľudu hovoriť, keď predsa každý vie, že ešte aj pod Széllom opovážlivo kinožili ste volebné právo kresťanských voličov, tak jako nikde po celej krajine? A načo sa rečník sám seba na posmech obracia, vyprávajúc «o svobode presvedčenia,» keď predsa i sám verejne uznáva, že Bánffyho politika bola žandárska, násilnícka, bárs nie na tolko ako v stredoveku, keď ľudí za živa pálili? Pane Smialovszky! O svobode presvedčenia nedajte rozprávať žiadnému slúžnemu, lebo po celej krajine ani jeden z nich nesmie mať svojho presvedčenia; každý slúžny je na to na svete, aby naháňal strachom, trestaním a akýmkoľvek iným spôsobom voličov ku vládnej strane, čo aj skutočne robia. Aspoň neviem, či by našli ste zo 100 slúžnych jedného, ktorý by bol proti vládnej stránke!

Ale rečník Váš nielen hlúposti zná tárať, lež dopúšťa sa aj opovážlivých lží oproti ľudovej strane. Hovorí o nás: «Ktorí vás — vraj — na všetko za nezrelých držia a vás odvrhnúť chcujú od všetkých práv, ktoré vám podľa vašieho človečenstva patria. Aby ste vždy boli maloletí.» — Nuž že takáto reč je obecná a podlá lož, to snáď aj Vy pane Smialovszky zapierať nebudete. Ani neverím, že by ste vy také niečo z úst sám vypustil, alebo tie lhárstva schvaloval. Lebo kto-že žiada upnú svobodu volebnú a rozšírenie práva volebného? Kto-že poučoval ľud o právach jeho slovom i tlačou? Kto hájil voličov oproti svedolným falšám hlasy popisujúcich kommissii? Či snáď liberáli? Nikedy! A kto-že odhadzoval hlasy voličov pri voľbách? Kto postavil celé regimenty vojska aby voličia ku hlasovacej miestnosti prísť nemohli? Kto nedoprial im ani len tolko práva, ako prislúcha nie človeku, lež aj tomu zápražnému statku? Kto nepustil v čas zimný kresťanských voličov aspoň len do maštale, lež prinútil

ich v dáždi a mrazoch za 36 hodin hladom a zimou mrieť! Hádám pane Smialovszky aj Vy dobre znáte, že to vaša stránka robila s ľudom a nie ľudová s vami! Nuž ešte raz hovoríme, že takéto táranie rečníka je nie len hlúposť ale nehanebná lož! Je to smutno veru, že sa najde v krajine tejto úradník, ktorý sa nehanbí takéto lhárstva ľudu do očí tárať, ačkoľvek dobre vedieť musí (lebo je snáď len nie tak obmedzený) že to on ani sám, ani ľud, vedomý všetkých krivd vami páchaných, uveriť nemôže!

Jako sa na poriadného liberálneho sluhu svedčí, vedel rečník Váš aj obchádzať isté otázky, ako mačka horúcu kašu. Keď mu privolali: «o cirkevnej politike vravte», on na miesto toho, že by bol cirkevnú politiku liberálov čo len jedným slovom zastával, dal sa zase osočovať stranu ľudovú. Hovoril totižto takto o nás: «rozprávali vám: že vezmú vieru, že kostely budú váľať a židovské humná z nich spravia, že cintery sa zavrú a rúšať sa bude všade sv. kríž». Potom sa zpýta, že kedy sa toto všetko stalo a «kto vám lámal svätý kríž? Žiaden». Nuž čo poviete na to pane Smialovszký? Vy mal ste príležitosť na sneme počuť reči našich ľudáckych vyslancov, môhol ste čítať všetky noviny ľudové, nuž povedzte teda sám: či kedy hovorili, alebo písali ľudáci, že nám vy budete kostoly váľať a z nich židovské humná robiť, že cintoríny nám zatvárať a kríže lámať budete? Pravda toto sme nikdy ani nehovorili ani nepísali. Teda Váš rečník zase len podlo luhal. Lež prečo nemlúvil o tých našich sťažnostiach, ktoré sme tak v parlamente jako v novinách a na shromaždeniach verejne pretriasali, že totižto výdavky na matriky civilné sa strašno zvýšili, že ste oklamali kráľa vtedy, keď ste zlomyselne mu tvrdili, že tie novoty sám ľud si žiadal, a tiež i o tom, že urážate nám vieru, keď cirkevný sobáš pred civilným nám zabraňujete a ho za neplatný vyhlasujete? Váš rečník mal pekne povedať jak sa na statočného muža svedčí zrovna: áno, my schvalujeme cirkevno-politické novoty preto a preto, ale nie napádať ľzou iných. — Na tú otázku ale, že kto nám lámal sv. kríž, zlomyselne odpovedá si sám rečník, že vraj žiadon! No nech mu tak Pán Boh pomáha, jako on pravdu mlúvi! Dosť smutno, že deň po deň lámajú a vystrihujú nám sv. kríž z koruny rabíni a iní neznámi zločinci, dosť smutno, že nadarmo

kričime na vašu liberálnu vládu o pomoc, dost smutno, že neopováziate sa pomstiť tieto protikresťanské zločiny: a vy tu ešte verejne pred svetom opovazujete sa tajiť to! A k vôli komu? Ináč to už nemôže byť: vy len k vôli židom, vaším pánom opovázili ste tak bezočivo luhať. Museli ste tak robiť, lebo ste židov mali na vašom shromaždení nasbiehaných, ako havranov.

Ale rečník svoju opovázlivosť dovŕšuje tým, že sa verejne chváli, že oproti ľudákovi «sme vraj aj násilnosť upotrebovali, ale vraj nie oproti vám, oproti ľudu, ale oproti zviťazeniu neprávdy». Hanba! a stokrát hanba! Vy by ste na kolenách mali odprosovať ten vami triznený ľud, za tie strašné nespravodlivosti a násilnosti, ktorými sa tu verejne nehanebne chvastáte. Ale nebáli ste sa, že pobúríte náš nábožno-citlivý ľud takými lúhaninami? Či pane Smialovszky nemal ste vy o tom vedomosť, že Molnár ľudák interpelloval ministra skrze lámané na všeučelišti križe?

Konečne nemôžeme jednoducho pominúť nad chvastaním sa rečníka so štátnymi školami. Uznáva on potrebnosť dobrých škôl a vychvaluje štátne školy, ktoré sú beznáboženské, a preto nám naveky nenavidené. A keby aspoň už síce boly tie vaše školy k tomu, aby sa dietky slovenské k niečomu poučily. Ale horké to učenie, keď sa v nich nesrozumiteľnou rečou trápia dietky! Nuž naučia sa niekoľko veršikov po maďarsky a koniec. Čítať, písať, rátať po slovenský nedaj Bože! Teda samá lož, samá surovosť je celá reč vášho rečníka pane Smialovszký! I preto ani najmenej nečudujeme sa, že Vy ako samostatný a gavalierský muž nemal ste viac vôle k ľudu prehovoríť. Po takých nehanebných lúhaninách, ktoré sa v mene vašom hlásaly, iste-že odišla vás chuť ku ďalšiemu rečneniu. Pokazil vám váš nájomník všetko. Nuž nájomnícka práca je taká.

Osvedčujeme sa, že vášho rečníka spomenuté slová za podlé ľhárstva a surovstvá považujeme za-tiaľ, zakiaľ Vy pane Smialovszky cestou novin ne-osvedčíte sa, že s celým obsahom reči vášho rečníka i vy súhlasíte.

Rajčan.

POLITICKÉ CHÝRY.

L'udové shromaždenie v Ružomberku bude sa odbyvať 16. t. m. pod náčelníctvom našich veľikášov pp. Rakovszkého a Zmeškála. Teda Liptov sa hýbe. Kto ne-

zná liptovské pomery, sotvá pochopí vážnosť toho, keď hovoríme: Liptov sa hýbe. To hnutie našich Liptákov bude veľkolepé, jako keď v pralesi zahučí mocný severný vietor. Hrdínski dolno-liptáci budú tam do chlapa a na porad chystajú sa aj z Oravy, zo Spišu a z Turca. Bude to shromaždenie zrna našich Slovákov. Najlepšie sily našich slovenských ľudáckych rečníkov spojily sa, aby vyhovelý všeobecnej žiadosti tamojšieho ľudu, ktorý s obľubou slúcha svojich ľudí. Okrem predsedu bude 5 rečníkov rečníť: vyslanec, kňaz, pravotár, mešťan aj roľník. Také veľshromaždenie je po iných krajoch temer nemožné. Prečo? Jednoduchá odpoveď: Liptovskí kňazi od prvopočiatku schádzali sa častejšie v záujme ľudových pohybov. A schádzali sa bez výnimky všetci. Sú mohí aj chudobní, ale duchaplní všetci. Niejeden pešo prekonal kus cesty, aby na svojich poradách sa súčasťnil. — Nuž preto nepochybujeme, že ružomerské shromaždenie svojou veľkoleposťou až omráči niektorých našich slabúchov po iných stranách. V okolí Ružomberku liberálneho kňaza niet, ani by nemôhol byť, lebo ľud sám je nábožný, krotký ale vytrvanlivý, samí ľudák nebojatý. Nuž buďte nám hrdí drahí Bratia liptovskí, a idte ta do posledného chlapa všetci! Nitra, Prešporok, Trenčín, Šariš a ostatné župy hornovidiécke budú s úctou a obdivom obracať svoje zraky na vás! — Konečný programm shromaždenia nemáme ešte po ruke, len to vieme, že politická vrchnosť shromaždenie to už povolila. Teda hore sa Bratia: za Boha, za kráľa a za vlasť!

Vojna v Číne. Spojené Štáty žiadajú u drážav že s Čínou treba uzavreť pokoj, a čez Londýn oznamujú, že Rusko radí drážavam, aby vojská svoje od Pekingu stiahly nazpäť, lebo cieľ je dosiahnutý.

Že v Pekingu už niet proti komu bojovať, vidno z nasledujúcej zprávy generála Leneviča, došlej do Petrohradu 26. augusta: «Dnes. 16. augusta, ruské a francúzske vojská, spojac sa medzi sebou, oslobodili francúzskych missonárov a ich kláštor Beitan, ktorý boxeri obliehali dva mesiace; potom Rusi a Francúzi vybili boxerov z cisárskeho mesta, zaujali bránu od západnej strany, kde vyvesili ruskú a francúzsku zástavu. S druhých strán cisárskeho paláca postavené sú stráže druhých národov, ktoré tiež prebýjaly sa k bráne s bojom. Cisárovná, všetok dvor a vláda utiekly do provincie Šeňsi, s nimi cisár a následník. V ten deň ruské ztraty: päť ranených: francúzske: päť mŕtvych, 25 ranených. Od toho dňa v Pekingu viac niet boxerov.»

Z Washingtona oznamujú, že vláda predvčerom usniesla sa požiadať drážavy, aby s Čínou bol uzavrený pokoj, a vtedy že už mala ruský návrh o odvolaní vojska z Pekinga. So svojej strany Spojené Štáty doložia k ruskému návrhu, že poriadok v Číne skorej sa spraví, jestli cisársky dvor bude sa môcť vrátiť do Pekinga.

Vojna v južnej Afrike. Maršall Roberts oznamuje z Belfasta, že vydal proklamáciu v ktorej adnektuje (podmanuje) republiku Transvaal. Teda Angličania už podmanili všetko, ale preto nepôjdu ešte domov spať. Búri utiahli sa medzi vrchy a bojovať za svobodu neprestanú. Sami Angličania tvrdia, že vojna môže ešte aj celý rok trvať.

Naší remeselníci.

Mnohí z našich remeselníkov žalujú sa, že v našom časopise málokedy je reč o nich. Z čiastky majú i pravdu, ale zas oni sú si len na vine. Z obecnstva málokto vie tak o ich vlastných biedach, ako oni sami. A predsa, nedaj Bože, aby sa z nich dakto ozval. Roľník píše, bráni sa, ale remeselník ako by bol mŕtvý. Prehovorím teda o nich ja. Ale iba o tých, ktorí bývajú na dedinách alebo v mestečkách, lebo druhých nemám príležitosť poznať. Budem hovoriť tak, ako som zkusil. I tie zlé strany nezamlčím. Koho sa to bude týkať, poučí sa a kto sa bude cítiť trafeným, ten bude mať príležitosť napraviť sa.

Naší remeselníci, čo i na dedinách držia sa za vzdelanejších od roľníkov. A je volačo vo veci. Naší roľníci, žiaľbohu, neposielajú svojich synkov na učenie, ale priťahnú ich hneď k pluhu a potom chlapec vyrastie a ponechaný je na náhodu. V Čechách a na Morave, tam šuhaj najprv sa učí pár rokov na hospodárskej škole a až potom chyti sa pluha. Remeselnícky chlapec však ide na učenie do mesta. Tam vidí, o čom doma nikdy nečyroval. Vidí pántva kam donáša výrobky, lesk, nádheru či v domoch, či na ulici. Vidí bohaté sklepy, školy, priemyselné závody, stroje, načúva rozličné prednášky. Musí chodiť do školy. Vidí, ako svet chytá sa časopisov. I doma u majstra to ide ináč, ako u rodičov. Dnes mestského remeselníka nepoznal by si, keď výnde von v nedeľu, od akéhokoľvek úradníka, tak je vystrojený. A právom, ak mu donáša dobre je, keď sa čisto poriadne šatí, bárs vždy ho budem odvádzať od nádhery.

I rozprehne sa mladý svet po vandrovke a mnohý z nich vráti sa potom k rodičom. Má pristresie, kus otcovizne čaká naň. Ale mnoho je i takých, ktorý sa u ota alebo u suseda vyučil a takmer ani za chotár rodného mesta nevyšiel. Rozumie sa, že tito sú tí najzanedbanejší a odkázaní sú prevážne na živorenie, lebo riadne vyučený remeselník ich v šikovnosti a zručnosti ďaleko vo všetkom prevyšuje. Mladý remeselník začne robiť. Ide to pomaly, ale čím diaľ, tým horšie. A prečo? Lahká vec. Mladý majster sa nesdokonaluje v ničom. I to, čo vie, pomaly zabúda. Nedrží žiadne noviny, nečíta žiadne knihy, a kdežto na pr. na Morave a v Čechách ťažko najdeš remeselníka, ktorý by pilne nečítal odborný remeselnícky časopis a nečerpal z neho pokyny a rady, smerujúce na sdokonalenie remesla; u nás zas môžeš preísť celú stolicu a nenajdeš remeselníka, ktorý by kráčal s požiadavkami času a hľadel sa udržať na povrchu svojho povolania.

A kde sú spolky? Tie, ak ich dobrá ruka riadi, sú opravdovým pozhnaním pre ochranu remeselníckych záujmov, a u nás po nich ani stopy.

V Rakúsku, tam remeselnícké spolky mocne chránia každého jednotlivého remeselníka. Chránia ho pred vykorisťovaním závratníkov, pred súťažou (konkurenciou) špekulantov, dopomáhajú svojim členom k práci.

A u nás? «Eh, spolky, čertové volky», pomyslí si náš majster, a keď nemá roboty nie že by si ju hľadal,

ale odpáše zásteru a hybaj na roľu kopaf alebo kosif. A tak v duševnom tiež ohľade veľmi sú zaostali naši remeselníci. Myslia, že vyučiac sa, už nepotrebujú viac. A to je osúdná chyba. Dnes sa musí každý, nie len kňaz, do smrti učiť. Z toho, čo škola poskytne ľuďom, mohol by človek i hladom umrieť. Škola — rozumie sa s tým i učňovstvo — dá len základy. Doplniť musí svoju vedomosť každý vytrvalou pilnosťou, snažením sa a pozorovaním.

A tohoto v našich remeselníkoch je málo a preto živobytie ich po dedinách alebo mestečkách je hotovou biedou. Drie sa ten remeselník od rána do večera a stačí mu sotva na vyžitie. Upáda, upáda, opúšťa sa, hreší na svet, zanedbáva sa a potom mu spomôže kréma a rodina je v nešťastí.

V nedeľu sa nepracuje, v pondelok je «blaumontag», v útorok má «katzenjamer» nechce sa mu robiť, v stredu vyspáva tie predošlé hriechy a potom čo za tri dni vyrobí, to nestačí pre rodinu ani na zemiaky.

Znám mnoho a mnoho takých remeselníkov, ktorí, príďuc z vyučenia domov, opravňovali k najkrajším nádejam. Boli živí, chtiví, snaživí mladíci. Veselí, túžiaci po živote ozaj vzdelanom. A o dva-tri roky premenili sa až na nepoznanie. Nevedeli dákosí odolať tej mŕtvote, ktorá nivočí nás ozaj všetkých; zakrnúli, zanedbali sa a ztratení sú nie len pre nás, ale i pre širšie spoločenstvo na veky. I klesnutie na mravoch a náboženstve veľmi kazí našich spolubratov stavu živnostníckeho.

Veľké mestá veľmi kazia duševný rozvoj mladíka poslaného ta na učenie. Rodičom neprestanem odporúčať, aby veľký pozor dali na to, kam a komu svoje dieťa sverujú. Zle vychovaný učeň je celým nešťastím pre to, alebo oné odvetvie výživy. Zaiste iba rozmnoží rady tých upadnutých a zanedbaných, nesúcich a ponížených remeselníkov, ktorí nie sú na chválu ani svojim spoludruhóm, ani celému národu.

A vôbec na výchovu mládeže remeselníckej sa u nás nehľadí. «Ak sa nebudeš učiť, pôjdeš na remeslo!» hrozia mnohí svojim deťom, akoby tento spôsob výživy nepotreboval ľudí múdrych a pracovitých. Nehľadíme, k čomu má chlapec náklonnosť, nedávame pozor, akým rukám sverujeme svoje deti a či mesto a okolie vôbec je na to dostatočné, aby sa tam naše dieťa mohlo dostatočne vyučiť.

Týmito nedostatkami naši majstri, osadení po dedinách a mestečkách, veľmi musia zápasit. Mnohí podľahnú úplne, málokto sa osvedčia. — Či už patria do jedného remesla a či vôbec ako remeselníci sú si v rodine (na pr. obuvníci a čižmári, stolári a truhlári, kovári a zámočníci), nevedia spolu si brániť svoje záujmy, spoločne vystúpit pri kúpe materialu, spoločne upozorňovať vládu na nedostatky našich zákonov, spoločne brániť sa proti špekulantným vykorisťovateľom, ktorí ich všetkých nemožnia, že predávajú im pod nosom hotové tovaru výrobky o mnoho lacnejšie, ale zato zlé a nestále. Keď v meste je 6—8 krajčirov, ale z nich nikomu nepríde na rozum, aby cieľom spoločných záujmov častejšie zišli

sa spolu, poradili, porozprávali sa, bránili svoje právo spoločné, (keď dačo viacerí robia, má to vždy väčší význam). V meste je 40—60 remeselníkov, ale na celom našom Slovensku nenajdete ani 5—6 priemyselných spolkov tak zriadených, aby to ich záujmom úplne zodpovedalo.

Každý nesie ťažké bremeno života sám o sebe. Robotuje, potí sa od rána do večera a predsa nemôže k ničomu prísť. A do mestečka nezbadano vkradne sa židovský kupčik, otvorí sklep, predáva v ňom šaty, klobúky a zaobuv, o dva-tri roky nastane všeobecný úpadok remesiel týchto v meste. Majstri hrešia, sú nespokojní, spúšťajú i oni na cenách dokiaľ môžu, ale pritom všetkom idú dolu vodou. «Tie zlaté dná» remesiel schvatil kupčik, ktorý pokojne smeje sa do dlaní v svojom to skliepku a predáva.

Ovšem bojujú veľmi nerovnými zbraniami. Remeselník má iba tvrdé, mozoľovité ruky a prácu, a špekulant je obchodne všestranne vzdelaný a k tomu i v prostriedkoch neprieberčivý figliar. Remeselník nečíta, nerozmýšľa, nepozoruje a je priam taký, ako pred 20 rokmi. Ba ešte horší, lebo za ten čas mnoho zabudnul a ničomu sa nepriučil. Zato ale židko je ako živý oheň. I keď ide, rozmýšľa, často búši sa do ľudí, čo ich nevidí, lebo i cestou ráta. Dá pozor na bursu, na klesanie cien, na to, čo sa robí vo svete. Nemá dosť len na jedných novinách. Má i osobné časopisy a z tých zbiera poučenia. A keď sa sídu dvaja-traja, to o inšom nehovorí, iba o obchode, o dražebných pomeroch, o predaji a kúpe, o výrobkoch a ich drahoste atď. Rozumie sa, že oproti takejto živosti a vzdelaniu čo i pracovitá ruka remeselníka nestačí, ona podlieha vyvinutému obchodnému rozumu.

Neveríte? Pozrite sa po našich krajoch a uznáte mi, že som ešte prislabo písal o smutnej tejto kapitoli. Tak to nesmie ísť u nás! *Jozef Čellár.*

BESEDNICA.

Krásavica.

Pred sebou mám, hej, malebnú krásu,
po nejž stá, stá hladný zrak svoj pasú.

Jej vehlas, chýr krúži, lieta
po končiaroch, doloch sveta,
kúzli bystrú chasu.

Jej vzrast vzorný, driečok hebný, štihlý,
sta by ste len na tú vilu mihli.

Či je v sade, či je v kvete,
všade pekný zjav ten zriete,
či v poli, či v síhli.

V mlieku plavú rumené jej líčka,
koľká slasť v nich, spanilosť sa hýčka!
Vraných vlasov hravé brčky
kradmo Inú na slychy, krčky,
biele čelo, víčka.

Sivých očí kmitné hviezdy, čisté
obodria cit, zjasnia dumy hmlisté.
Drobné zúbky skvelé perly,
súce k blesku drahej berly —
vzácná zdoiba iste.

Akkord útroh hlaholiaci túhu
ni slávička prelesť v kľudnom krúhu.
Zörných perí vrava vľúdna
lúbeznosti, vznatia studňa
priazeň skytá púhu.

S toľkou nehou, s toľkým vnady skvostom
hupká ruží po chodníku prostom.
Kto ju spáči, luznú tvorú,
bytnosť, mnie, to nebies dvoru,
anjel v tlume sprostvom.

Tú čarnosť preds', ten smalt krásy, ten jas,
— jehož chráni proti brudu pien jaz, —
tú cnosť, chlúbu, prívet, lásku
sfa mašurku na povrázku
podmaní vždy — peniaz. *Pipuškín.*

Cestovanie chorého Zaoska do bardiovských kúpeľov v Šáriši.

Nielen veľkých, fajnových a citlivých pánov sekirujú rozmanité nemoce, lež oni vysekirujú aj sedliaka, ktorého nervy nie sú tak citlivé a maznavé ako ľudu panského. Ja ako sedliak, ktorý v čerstvom vzduchu v poli pracujem, nie som tak citlivý, ani som nie z cukru uliatý, ale veru aj mňa sobrala nemoc do rámcov. Dr. Cvajfus dľa diagnóze konštatoval komplicirovanú a dosť pokolomutenú nemoc. Medzi iným hovoril on, že mám žľové kamienky v puchore, že ma nejaký predmet musí pajedif, drážif a hnevať — tu mi hned na um prišla moja svokruša — aj pečeňu že mám petrifikovanú čili zatvrdnutú. A preto musím užívať železnú vodu.

No v husacom, kačacom a v slepačom puchore som už videl kamienky a štrk, ale žeby ešte aj v mojom puchore mali byť kamienky, to už ani Cvajfusovi neverím. Potom už som popil všeliakú vodu, dáždovú, kalnú, hlenovitú, smradľavú vodu, ba aj v pálenke a v kunštvnom víne, ale železnú som nepil. Moja svokra, keď hyd dochne, dáva staré hrdzavé železné klince a podkovičky hydrom do vody, ale žebych aj ja mal takú hydovú vodu piť a za ňou ešte až do Šáriša cestovať, to už mi veru divno padlo. Cvajfus aj to tvrdí, že pritom trpím aj na akúsi «Thrombozu». Akého ešte čerta! Čo-že je to? Že vraj to sú pozapchávané arterie modzgové, ako keď trúbelky

alebo slíže «makkaroni» zvané, sú nie vyfúkané od pavúkov a od mravcov. — A že hlava moja trpí aj na modzgovú «sklerosis» a jestli vraj nejdem do Bardiova, dostanem z toho «Encephalitis» t. j. zapálenie modzgov! No nech Boh chráni každého od takých latinských nemocí! A že ak nedostanem «diabetes melitus» môžem byť rád! Že vraj cukrovú nemoc! Kého diabla ešte! Lebo že ľúbim alkohol a z toho sa vyvíja cukor a ten sa vylučuje z krvi neporiadnym spôsobom, a môžem padnúť do «ataxie lokomotrix progresivnej». No to už je komplikovaná nemoc ako naše zákony o tej inkompatibilite alebo o volebnom cenze a o volebnej furmánke!

Svokra a žena vredovaly Cvajfusovi, že vždy vymýšľa nemoce. V lani mne vraj radil piešťanské teplie na nohy, ktoré keď mi ľahšie zostaly, že som potom vraj ani nestačil ku Jankesovi behať na to slabé. Včul zase keď mi vyhojí bôle hlavy a pečene, potom znesiem trunku toľko ako dúha vody. Cvajfus ale naliehal na svoju ordináciu, musel som sa teda vybrať železnú vodu piť.

Cesta od Žiliny až do Šáriša mňa nezaujímala, lebo vrchy, kopce, stromy, vodu vidieť, toho mám aj doma dosť, a kamenie, štrk sa veru tade po roliach tiež tak stonásobne rodí, ako u nás. Len pojašený panský ľud behal sem a tam hore a dolu dolinami; sa im v mestách veľkých faží vyvaľoval. Ustavične sa ma vyzvedali, či som aj ja turnister. Už som sa hneval na toľké dozvedanie. Keď som bol bakančošom, nuž nosieval som aj ja turnister, ale že bych ja mal byť turnistrom, to mi sprosté prichodilo, a veď som ani so sebou žiaden turnister ne niesol. Som si myslel, že až mi bude ešte ktorý nadávať do turnistrov, že ho vyoflinkujem! Čo som ja aké vrece lebo turnister?!

Vo Štrbe alebo v Čorbe sa mňa jedna dáma pýtala, či aj ja ako turnister cheem ísť hore ku plesu čili ku jazeru čorbaskému? Vo mne už vrelo, ale hnev som prehltol a hovorim:

— Milost pani, ja som nie žiaden turnister!

— Ale vy ma snád dobre nerozumiete, veď ja nehovorím turnister, lež či ste nie turista, to j. cestovateľ a obdivovateľ prírody?

Trochu som sa zahanbil, že ani to neviem čo je turista a vyhovárал som sa, že sa mne nechce obdivovať prírodu, i tak som vždy v prírode, a močarinu čorbajskú pozerať veru nebudem. Ku mne tiež prišli dva žandári do dvora obdivovať močiar a kalužu z hnojávky a to povyprávajú pánu podslužnému; tomu sa to tak ľúbilo, že mi naložil zato päť zlatých pokuty zaplatiť. Myslím, že v Čorbe bych ešte viac musel platiť, keď bych ten močiar išiel pozerať.

Jeden môj známy ale, ktorý práve prišiel zo sveta mne hovorí, že to stojí zato, ísť sebe obezref. Ešte som nikdy nevidel železniciu hore na vrch po rebríku sa driapať, ako mačku po streche. Rebrík ten bol železný a husto mal šteblíky a železničné koleso malo ostré železné pazúre. Železničná mašina nás hore tísila od zadku a tak ťažko dýchala, odfukovala a stonala, ako náš starý újco, ktorý trpí na záduch. Na vrchu vyše tisícvesto

metrovej výške videl som tam to pleso a močiar, v ktorom vraj baby nesmia konope močiť. Ako sa sem na vrch voda dostala, to divná vec, lebo dľa zákona prírody voda len vždy túži a beží z vrchov do dolín a tu je to akosi naopak; tu voľakedy musela z doliny hore sa vyškriabať na vrch ako tá železnica.

Aj ten náš slovenský Kriváň, vrch holý skalnatý som si dobre od zadku a od predku poobzeral. Keď naši drotári liptovskí a susedných stolíc chcú svojich synkov do sveta posielajú, vyvedú ich na tento hrozitanský, holý, vysoký vrch a hovoria: pozri si dobre ztadiaľto maďarorság, keď si ho pozreli povedia im: no už ste videli maďarorság? i kopnú ich s kolenom do chrbátov a zhodia dolu a volajú za nimi: no, cestu už viete, s Bohom deti do videnia! — Ja bych môjho syna veru s takým slovenským pasom do sveta nechcel vystrojif. No ale Slovák k vôli tej nevďačnej vlasti všetko spraví, tak miluje vlast a ukáže ju synom z Kriváňa. Ameriku už tak neukazujú.

Ja som z Kriváňa videl nie len nový železný most bytčanský ale aj novú väžu orešanskú a lopašovský kostol, aj pána vicerektora nitrianskeho v Igló-fürede pod jedľou sedieť a oddychovať.

Pánom je len dobre cestovať; každý drží v ruke akýsi kalendár a tam všetko z toho vyčíta, kde má ísť, kde sa čo dostane jesť a piť. Má namaľovaný pohárik v tom kalendári s nápisom bufet a nôž s vidlyčkou križom položené tiež namaľované a z toho vie, že tam sa môže jesť a piť. Ešte aj to sa z toho kalendára dozvedia, koľko majú platiť za cestu. My sediaci keď chceme jesť alebo piť, musíme sa obzerať sem a tam, či nevysí na ktorej búde borovičkový krik, ostružiny z hoblovanej dosky, alebo kelová, kapustná hlávka s hlúdom hore nohama, čo odznak a címer krčmy; a keď to nevidíš, potom si aj za deň nemáš čo vypiť. — Ja veru ustavične za kellenrom vykrikať neľúbim, ako to páni robia, mne to tak prichodí, ako keď naše soplavé deti ustavične kričia: «mamka ja bych jedol», mamka ja bych pil» — na to sa ja jedujem.

V Šáriši som to zbadal, že starodávne historické mena dedin pomadarčili, lebo vraj ľud veľmi schudobnel a počal vandrovať do Ameriky, že snád sa mu lepšie povedie, keď sa mena dedin pomadarčia, ako to kedysi bol povedal jeden biskup. Škoda veru históriu dedín falšovať. Ja som už nepoznal viac mne známe dedinky. K. p. *Chumajová* volá sa dnes po maďarsky: Tökfilkótelep. — *Zadkovany* menujú sa včul: Valagás-Olasi. — *Hrbovce* sa volajú Púpošháza. — *Spišský-Štiavnik*: Hudoš-Medence. *Kapustován* zase že Töltöttkápostás.

Medzitým však aj familiárne mena máme už pomadarčené, aby lepšie šiel kšeft: k. p. Icik Kacelenbogen je Eszterházi Izó. — Jukef Ciceles je Elemér Círaki, — Lejbiš Tromfel zase Tomori Pál at.ď. — Preto som aj počul na jednom exameni v Šáriši v dedinke v Mačkafalve deklamovať kazárske deti: midhön üseink e széph hozát lefoglalthák, Svatoptukh ivadhéka kiszorult at.ď.

Ponevác na celej ceste nikde som nevidel vyseť borovičkový ker, ani hlúb kapustný, vylačnel a vysmadnel

som. Na šťastie vystúpil k nám hore môj bratránek Urban z Pruského s veľkým košom, v ktorom niesol sebe proviant: dvoch upečených starých kohútov, čo už tri kapitulácie vyslúžili v jednom gazdovskom dvore, a jeden veľký pecen chleba. Tento Urban išiel do kúpeľov bardiovských ženských klobúky študirovať, chce otvoriť kšeft na taký tovar parížsky v mestečku Krivoklát včul už «Görbebukfenceš.» (Pokračovanie nasl.)

CHÝRNIK.

Politický process. Kráľovská kuria zmenila rozsudok nad 22. obvinenými turčiansko-sv.-martinskými občanmi z poburovania pri príchode redaktora «Národných Novín» na martinské nádražie* a povýšila pokuty nasledovne:

Matúš Dula odsúdený je na 6 mesiacov; ** Svetozár Hurban na 5 mesiacov; Blažej Bulla, Pavel Mudroň, Andrej Halaša, každý na 3 mesiace; Vladimír Mudroň, Jozef Škultéty, Jozef Capko, Štefan Cablk, Ján Cablk, Ludovít Soltész, Jozef Fábry, Jozef Cipár, Andrej Sokolík, Samo Kuchárik, Ďuro Čajda, Konštantín Hurban, Peter Kompiš, Gedeon Turzo, Julius Branecký, Anton Novák, Anton Bielek odsúdení sú každý na dva mesiace obyčajného väzenia. V ostatnom kuria ponechala rozsudok kráľ. tabule v platnosti, to jest: slečna Viera Dulová bola osvobodená; slečna Etelka Cablková odsúdená je na 100 korún peňažnej pokuty; slečna Elena Švehlová na 100 korún peňažnej pokuty; osvobodení sú: Ján Meličko, Jan Šimko-Klanica a Vladimír Horvát.

Pánu dr. Veselovi, advokátovi vo Zvolene, dňa 28. augusta uličná luza vybila obloky preto, že na Femku neosvetlil. Dr. Vesel nechal cez slávnosť obloky vybité a dal tam nápis: «Hľa, toto sú stopy maďarskej kultúry!»

Jednoroční dobrovoľníci. Vojenský minister vydal nariadenie, v smysle ktorého každý, kto aspiruje na jednoročné dobrovoľníctvo, musí preukázať svoju oprávnenosť do 1. marca toho roku, v ktorom má prísť pod nováčenie. Po assentovaní môže mu termín predĺžiť okresné kommando do 1. júla; za tým len najvyššia vojenská inštancia.

* Poburovanie odsúdených proti zákonu záležalo v tom, že dňa 24. júna roku 1898 menovaní a iní ešte občania prišli na železničnú stanicu proti porotou odsúdenému redaktorovi «Národných Novín».

** Ku porovnaniu: Kráľ. tabula bola odsúdila Dulu na 6 týždňov, Hurbana na 14 dní, Mudroňa na 14 dní, Halašu na 8 dní atď., Toto ohromné zvýšenie pokuty budí všade podivenie. Ešte aj «Budapesti Hirlap», aby výrok tento nebol nápadný píše, že odsúdení vítali spomenutého redaktora s banderiumom — čo však je nie pravda.

Navrátenie sa. Fridrich Frank, spišsko-križovský luteránsky učiteľ sa do katolíckej cirkve navrátil. — Sláva mu!

Zakázané odpustky. Ladislav Lukaciú, povestný farár v Lacfale, má pápežské dovolenie na sviatok «Naneb. Panny Marie» udeliť svojim veriacim odpustky. Lukaciú to aj oznámil, ale vrchnosť mu to zakázala, aby sa vraj vyhlo národnostným agitáciám. Množstvo žandárov došlo, aby zákazu dodali dôrazu. Tak prekazili nielen príchod pútnikov, ale i odbavovanie služieb Božích v kostole. — Toto sa volá svobodným vykonávaním dovoleného náboženstva v dobe svobody, zákona, práva a spravodlivosti.

Katolícky remeselnícky čítací spolok sa utvoril v spišskom Késmarku.

Ohne v Spiši. Dňa 17-ho augusta v Nižných Repaš 14 domov, dňa 20. augusta zase v Lackove 30 domov zhorelo.

Púť do Ríma. Mnoho hornovidietských katolíkov hlásilo sa u svojich duchovných aj u «Kreštana» s tou žiadosťou, že by ľúbili do Ríma putovať. Aby žiadosti tejto vyhovel sa, viacerí pp. duchovní z horných strán zaujali sa veci tej a postarali sa o to, aby púť tento čím správnejšie a na koľko len možno v dobrom poriadku sa usporiadal. Z tohoto ohľadu obrátili sa na p. Porubského, rodáka nášho, ktorý študuje ako milosrdný lekárstvu a je už pomocným lekárom u boku dvorného lekára Jeho Svätosti Pápeža. Tento rodoľub s neslýchanou radosťou privoláva všetkých rodákov svojich a sľubuje, že vo všetkom pôjde nám na ruku aj u samého sv. Otca. Početní duchovní vaši strojajú sa vás sprovádzať, aby ste v ničom ukrátení neboli. Púť pohne sa z Pešte 30-ho septembra cez Rjeku (Fiume) Anconu do Ríma a nazad tou istou cestou pôjde. Trovy sú nie veľké: Za cestu sematam, za hospodu a stravovanie, tiež povoz (omnibus) a sprievodčikov (ciceroni) platí sa na I. triede 78 zl., na II. triede 62 zl., na III. triede 38 zl. 50 kr. Kto by chcel aj do Loreta, nadplatí na I. triedu 3 zl. 60 kr., na II-hú 2 zl. 50 kr. a na III-tiu 1 zl. 80 kr. Do Neapola a Pompéji nadplatky sú na I-jej 19 zl. 50 kr., na II-jej 17 zl. a na III-jej 13 zl. Zdržovanie sa v Ríme potrvá 5 dní. Kto teda chce sa súčasťník, na každý pád nech prihlási sa do **10-ho septembra** teda čím skorej. Prihlasy máte poslať takto: *Római zarándoklat-iroda, Trencsén.* Tiež každý nech udá, koľko chce talianskych peňazí sebe zameniť. K prihlasom pošlite i peniaze alebo aspoň istú čiastku (5 zl.) Len keď sa chytro obrátite, bude možno vyhnúť všelikým zmatkom, aké pri pútoch mnohých bývajú. Sľúbené máme i polovičaté karty na železnicu do Pešte. Obširný program rozpošleme všetkým, ktorí sa prihlásia. (No keď Pán Boh dá zdravia, to pôjdeme i ja. R.)

Pozorne z gverom! V Malom Hnilei istý Ján Sedlák dňa 16. augusta svoju starú flintu obzrel; naraz zachlopnul kohut, flinta vystrelila a práve vtedy do izby vošľu jeho manželku trafila, ktorá zaraz spadla a viacej už ani nestala.

Kroužek footballistů, tělocvič. jednoty «Sokol» v Budapešti pořádá v neděli dne 9. září 1900 vycházku k lesíku u Erzsébetfalvy (na honvédske cvičiště) za Nép-ligetem s bohatým sportovním programem. Schůzka účastníků: ve 3 hod. v mutnosti «Sokola», odkudž pěšky na míst. výletu a u Rókusu, odkudž tramvají do Nép-ligetu. O zábavu a občerstvení bude postaráno. — Pořad: 1. Skok do výše; 2. Skok do dálky; 3. Běh o závod; 4. Běh 1/4 hodinový; 5. Kopání míče do dálky; 6. Vrhání disku; 7. Football-match; 8. Běh s překážkami; 9. Vesele sportovní hry. Tyto závody nabudou zajímavosti tím, že zápasník, který docílí nejvíce bodů, obdrží hodnost kapitána! — Začátek přesně ve 4 hod. O hojnou návštěvu zejména přátel sportu a tělocviku, prosí «Footballisté».

Nešťastie. V spišských Vlachoch dňa 17. aug. istá žena z jedného zo senom naplneného voza spadla a pod kolesá prišla, voz ju prešiel a tak pokaličil, že ešte toho istého dňa zomrela.

Púť. Roku tohoto konať sa bude sv. púť podhorská do Mariacelly nasledujúcim spôsobom: 5-ho septembra — jakožto v deň začiatku sv. púti nech každý, ktorý chce sa pripojiť k processii, sa dostaví k prvému raňajšiemu vlaku idúcemu z Trnavy do Prešporoku; kartu nech si vymení hneď do Viedne. V Prešporoku jak príjde peštansko-viedeňský vlak, hneď musíme presedať a dovezeme sa do Viedne na Staatsbahn o 9 hodine; odtiaľ pôjdeme na Südbahn, takže o 12 hodine na poludne budeme v Mödlingu, tam budeme obedovať a pôjdeme do sv. Krížov na noc, 6-ho septembra skoro ráno vstaneme a sme v Maria-Hafenbergu na sv. omšách. Odtiaľ pôjdeme peši do Altenmarku; tu sadneme na železniciu a na poludne sme v Lilienfelde, t. j. u Ježíš, Maria, Jozef. Odtiaľ pôjdeme peši už do neďalakej Mariacelly, kam príjdeme 7-ho septembra na večer a 8-ho t. j. na deň «narodenia P. Marie» budeme tam celý deň. 9-ho septembra ráno pôjdeme odtiaľ peši do Scheibsu, tam sadneme na železniciu a povežeme sa, kto bude chcieť do Marie Taferl, komu bude ale vôľa ku Sv. Trojici. Cesta sem a tam bude stáť 4 zl. 50 kr. r. č. Kto pôjde ale ku Sv. Trojici, ten bude museť platiť viac. V Pezinku, dňa 5-ho augusta 1900. P. *Simon Cserny*, Quardián. *Ján Slezák*, vodea processie.

Lacnejší petrolej. Z Baku oznamujú, že 14. sept. vstúpi do života nová zmiernená petrolejová tarifa na všetkých, pre export určených staniách. Bude to mať vplyv aj na dovoz petroleja do Rakúsko-Uhorska.

Čínske ukrutnosti. Parník «Stuttgart» doviezol do Neapolu 86 nemeckých ranených z Číny. Rozprávali, že ukrutností, akých sa Číňania dopúšťajú, nemožno si predstaviť. Menovite s Rusmi zaobchádzajú neslychane, po barsky. Boly prípady, že raneným odhryzovali mäso s tela.

Vojenská demonštrácia proti «Gott erhalte.» Z Ceglédu sdeľujú krajoľavičiacke časopisy, že tam na deň sv. Štefana kráľa poddôstojníci a dobrovoľníci 32. pešieho pluku demonštrovali proti «Gott erhalte». Keď hudba začala tú hymnu hrať, vzal jeden poddôstojník cigáňovi husle z ruky, zahrál «Még is hunczút a német»

a dobrovoľníci spievali za tým pieseň Kossuthovu. Ide to vždy krajšie.

Púť. *Slovenskí katolíci Jozefovskej farnosti pešt-budínskej* usporiadajú púť do Vacova dňa 8. septembra. Ráno o 6-jej bude sv. omša v chráme Jozefovskom a o pol 7-jej pohne sa púť v sprievodom duchovného. Na druhý deň t. j. 9-ho budú mať pútníci vo vacovskom kláštore pp. Františkánov sv. omšu a kážeň. Nazad pôjdu vlakom o 4-jej po poludní. Vincenc Janec, spevák, P. Sarňjak, J. Hirošík.

Z chrámu pešt-budínskeho pp. Františkánov pôjdú dňa 9-ho septembra slovenskí pútníci do Marie Einsiedelnu, ta i nazad pešo pod vedením Edvarda *Sándorfiho* redaktora Krestana. Na milostnom mieste budú mať kážeň a podvečer vrátia sa nazad.

Pokutovaní študenti. Istá, nepatrná čiastka peštianskych universitancov sriadila sa v takzvanú radikálnu stranu a ako taká začala verejne vystupovať, ač nemala potvrdených štatútov. Pritom všetkom, že im to universitný senát zakázal. oni dňa 15. marca usporiadali matinee a držali tam politické reči. Teraz universitný senát udelil im pokarhanie zbavil ich všetkých universitných výhod; traja vodcovia strany: Ernest Weiler, Št. Détsy a Leo Silberstein vylúčení sú na dva semestre z university. Extraliberálne časopisy, na čele «Pester Lloyd» a «N. P. Journal», robia z toho semitickú otázku a zle-nedobre na universitný senát. Pokutovaní odvolali sa k ministromi Wlassicsovi, ktorý že bezpochyby zruší uzavretie senátu.

Nová železnica. Na železnici z Nových Zámkov do Veľkých Šurian práce už natoľko pokročily, že na jaseň tohto roku bude odovzdaná verejnej premávke.

***

Vážne pre ct. obecnstvo. Müllerov dupplovanoelektromagnetický kríž ačí hviezda R. B. Nr. 86967, ktorý po celom Uhorsku oblúbený jest, má dnes jedno vysvedčenie po ruke, ktoré dôslovne uvádzame: Ctený Pán Müller! Nemôžem zamlčať, abych Vám moju najsrdečnejšiu vďaku nevyslovil, lebo jestli na svete učinlivého lieku jesto, nenie možno aby Vás prevýšil. Na jar tohoto roku bola moja matka, ktorá na žalúdok trpela a lúpaním napadnutá bola už tak zle, že vôbec nemali sme nádeje našu milovanú matku životu udržať. Bola ona viac kostre ľudskej podobná a nemohla žiadnym údom hýbať. Hľadal som utočište u Vášho liečivého aparátu kríža to elektromagnetického R. B. Nr. 86967 a zkusil som ku môjmu najväčšiemu zadiveniu, že moja matka po štvorotýždňovom nosení Vášho aparátu lôžko opustila a teraz sa chvála Bohu docela zdravo a dobre cíti. Ani nenie možno dostať sa na srdce klásť každému, kto na také choroby trpí, by sa na Vás obrátil a Váš požehnaný aparát sebe obstaral. Prijmite Pane Müller, v mene našej rodiny ešte raz našu najsrdečnejšiu vďaku, a milý Pán Boh nech Vám žehná a za Váš vynález sa Vám odplatí. Značím sa s povďačnosťou a úctou Juro Barth v. r. ve Baračke dňa 18. júla 1900.

DOPISY.

Trubín. (Tekovská stol.)

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Vážený Pán Redaktor!

V čísle 16. a 26. «Kreštana» boli opísané tunajšie pomery a pritom bola napadnutá aj naša tunajšia inteligencia, totiž pán arcijahaň a farár trubianský, pán učiteľ a pán notár.

Akysi trubínčan si chcel nad tým zlé vylievat, že vraj títo páni spoludržia a že vraj pomáhajú aj oni pánu rychtárovi, liberálom päty lýzať.

Porekadlo tak hovorí, že je to nie všetko zlato, čo sa bliští.

Čo sa týče nášho pána farára, je on človek dobrý, láskavý, milosrdný a pokoja milovný. Pre jeho vysoký vek sa on nemieša do politiky. Pri tom je ale nábožný a vôbec veľkým rozširovateľom nábožnosti kreštansko-katolíckej. Veď len jemu môžeme ďakovať, že máme tu spolok sv. ruženca aj spolok božského Srdeca. Veď on nás povzbudzuje vždy len za zásady kreštansko-katolíckej a vôbec za ľudovú stranu.

Veď on nám vysvetlil a vyložil o účinkovaní ľudovej strany a všetko čo ona chce prekaziť alebo do života uviesť.

Čo sa týče pána učiteľa, je on muž rovného rázu, múdry a pre naše diatky veľmi dobrý a ku každému láskavý a prívětivý, tak že sme le môžeme povedať, že takých učiteľov je málo v uhorskej krajine, ba vôbec že ani páru nemá. Veď len jemu môžeme ďakovať, že našu konfesionálnu školu do poriadku priviedol, bárs nám to aj ťažko padlo. Potom poštu do našej obce u ministeriuma vyprostredkoval a teraz nemusíme na dve hodiny cesty do mesta sv. Kríža z listami chodiť. Takito ľudia veru nezaslúžia, aby im kadeakí chasníci výčitky robili. Je síce pravda, že u nás by sa mal založiť katolícky kruh alebo čítajúci spolok, ba dobre by bolo aj potravný sklep, jako to aj pán pôvodca tých dvoch dopisov narádza, ale čo a jako pri takomto počínaní a napádaní?

Ďalej obvinuje aj pána notára a závidí mu jeho majetnosť, jeho sporivosť, miernosť a usilovnosť. Či by to bolo lepšie, pýtam sa pána pôvodcu tých dvoch dopisov, keď by bol lumpák, darebák, otrhaný, ošarpaný nemajúce ničoho?

Že on vytiahol si pre seba od tých gazdov čo cheeli stavať izbu, komoru, maštal alebo pajtu na svojom grunte, peniaze, jako to pán pôvodca tých dvoch dopisov udáva, to bolo správne, to uznajú aj pán Redaktor a to hovorí aj sväté Písmo, že každá čestná práca musí byť odmenená.

(Na Redaktora darmo sa odvolávate. Aj pri spomínaných dopisoch poznačili sme, že to váš pán notár len

v tom páde mal právo robiť, ak máte na to od stolice potvrdený takzvaný «szabályrendelet», čo síce neverím, lebo o takom som ešte nikde neslychal. My uverejníme vždy aj obranné dopisy a vďačne kloníme sa pred zásluhami: ale už len hádam to nechcete ako zvláštnu zásluhu pána notára tuto zvelebovať, že ačkoľvek je zámožný, predsa dá si platiť i vtedy keď druhí notári platu neberú. R.)

A tak veru pán pôvodca s tými dopismi nám neposlúžil dobre, ba ani ľudovej strane. Lebo s tým len nalial oleja na oheň. Keď taký nezralý, necvičený chalan sa púšťa s takými vzdelanými a učenými ľuďmi do rozopri, títo by nám mohli v rozširovaní ľudovej strany len prekážky robiť.

(To sú nie dobré náhlady. Vzdelaní a učení ľudia nebudú ľudovej strane prekážky robiť, lebo by prestali byť takými. Sám hovoríte, že predtým ju rozširovali: zdáľiz môže byť statočné raz biele a potom čierne chváliť a zastávať? Aj to nie je dobrá zásada, nič nerobiť nič nerieciť od strachu, aby sa voľakto nenahneval. To len takí ľudia môžu hlásať, ktorým ľahko je jarmo na šíje zavesiť. Treba byť úslužným, môresným a v presvedčení svojom neohrozením, čo by sa aj celý svet hneval.)

Bárs je pán notár aj politický úradník, ale to dokázal aj skutkami, že je dobrý katolík. Keď sme v roku 92. mali ablegátsku voľbu, my trubínčania sme boli všetci, ba celá farnosť, ešte aj žid za Kardloviča kreštana. On ale, pán notár, jako úradník bol za Štefana Tiszu kalvína, ale nám zato nerobil žiadné prekážky ba ani neprišiel do našej obce kortešovať, za to mu česť a sláva.

(Z týchto riadkov akoby vykvitilo, že ste ich písal dľa návodu iných. Veď čo tu treba spomínať voľbu z r. 92-ho? Veď vtedy ani Kardlovičova, ani Tiszova strana nebola kreštanská, lebo len strana ľudová je kreštanská. Teda mal ste radšie o voľbe z 96. dačo spomenúť, keď bol boj medzi ľudovou a liberálnou stranou. R.)

Ešte vám chcem čtení pán Redaktor voľačo o ľudovej strane povedať, táto sa veru — s boľasťou srdca musím povedať — pomály vzráha a veru u nás sú dobrí kreštania; nie len u nás, ale aj okolo nás ľud je nábožný, tichý, pokojamilovný, len nemá vodcov. My sme s dychtivosťou očakávali, že bude toho roku aj v našom novoňanskom okrese ľudové shromaždenia, ale Bohužial nič nebolo, a veru by bolo potrebné, lebo u nás volíme jednohlasne liberála; však je on kreštan a katolík, ale čože, keď na sneme nepočujeme ho nič za nás hovoriť?

Pre vydržiavanie ľudového shromaždenia, by boly vhodné obce sv. Kríž pri Hrone, Hliník alebo Žarnovica. Ale nemá kto vystúpiť, vodcov nemáme, a my potom čo? Každý sa len boji toho liberalismu.

(Poznámka R. Shromaždenie len tam vydržiava strana ľudová, keď ju o to požiadajú, a kde výhlady sú, že väčšina voličov dá sa trebárs povesiť za ľudovú stranu. U vás ako hovoríte, každý sa boji liberalismu, a k vóli pokoja zapredá aj svoje kreštanské presvedčenie, lebo niet apoštolských vodcov. Modlite sa, by vám ich Pán Boh poslal.)

J. K. milovník pokoja.

Pochválen Pán Ježiš Kristus!

Dôstojný Pán Redaktor!

Prosím úctive o uverejnenie a napravenie mojich pár riadkov.

Veľké roky som už dožil, ale to mne Pán Boh predsa nepopriam, že bych som v našich katolíckych novinkách, a to najviac v našom milom «Kreštane», o našej dedinke aspoň pár slov čítať mohol. Tak teda teraz ja v mojej starobe chytám pero, by som et. čitateľom «Kreštana» o našej malej dedinke pár slov sdělil.

Naša obec je veľmi malá, môže mať okolo 500—600 duší; všetci patríme k rim. katolíckej cirkve bez jedného židáka, ktorý z malinkého sklepíka živí sa u nás. Šťastlivá obec! Naš ľud je veľmi bohobojný, ale bojzlivý a k tomu nemá žiadnej stálosti. Pri najposlednejších ablegátskych voľbách len jeden hospodár nedržal s nami, ale teraz ???!! Včuť ich už viac bude, a to k tomu všetko mladí hospodári, ktorí len podľa mena sú kresťania katolíci. Oni neznajú len sami seba, oni sa Bohu neklaňajú, oni si myslia, že keď človek naposledy zívne, že je už všetkému koniec. Sú to ľudia, ktorí len telu svojmu hoví a o dušu sa nestarajú, pre časný zisk nie len seba predávajú, ale hotoví sú aj Krista Pána zaprieť. Ten zlý duch teda už aj na našu obec vystriel svoje ruky, by ju z jeho darmi obdaril. «Opustili pravú cestu a kráčajú tmavými cestami; veselia sa, keď zle robia a tešia sa tým najhorším veciam; ich cesty sú bezbožné a ich kroky hanebné.»

Bože milostivý, chráň našu cirkev katolícku od darobných, ľahostajných katolíkov, ktorí sú za groš dnešná katolíci, zajtra Boh vie čo — len nech majú vypíť za čo!

Zostanem z najväčšou úctou *Chropovan.*

Poznámka Redakcie. Hľa, jako bohumilé duše nariekajú nad poblúdicami! Skutočne je to bôlný zjav, keď vidíme, že na vzdory mnohým, ťažkým navštíveniam božím, predsa ostávajú ľudia bezcitní. Veru, veru, treba sa nám modliť k Bohu, aby neprišlo horšie, aby vo svojej prozreteľnosti neustálil vykoreniť nevďačné plemä zlých kresťanov. Bratia moji a Sestry! Nebadáte, že po celom svete sú už vzbúry, vojny, akožto dobre zaslúžený trest Boží na nás? Veď po západných európejských krajinách a aj na mnohých našich slovenských stranách všetko začína sa od zlého odvracať — a k Bohu sa obracať — ach, jak je to trápne, že predsa sú medzi nami aj zatvrdilivé hriešne duše! No, netratíme nádej, že milosť Božia i tých privedie do radu bojovných, osvedčených kresťanov, a oni budú ešte kedysi našou slávou. Daj to Bože!

***

Z Trnavy.

Ctení čitatelia Kreštana!

Chcem vám niečo predniesť o valnom shromaždení Spolku sv. Vojtecha, ktoré sa v Trnave dňa 28. augusta odbyvalo. Aby som ale príliš obširný nebol, vyzdvihnem tu len zvláštnjšie body udalosti shromaždenia, označím dôjmy, ktoré účinkovanie spolku na mňa aj na iných robilo, tiež pripojím i moje súkromné náhľady o spolku.

Kňazstva, starších a zvlášte mladších dostavilo sa toľko, ako už dávno nie. Z tamých predsa *Klempa*, kanovník, zpravca *Bezák*, podzpravca *Kollár*, potom *Osvald*, *Gramantik*, *Ballay*, *Ďurčánsky*, *Behúnek* a iní — z mladších spomeniem dr. *Ludevíta Okányika*, *Nováka*, *Sándorfiho*, *Budayho*, *Závodszkého* atď. Boli i bohoslovci z nitrianskej, ostrihomskej a viedeňskej semeništi. So svetských pánov boli tu: *Ambro Pietor*, *Weselovský*, *Fraňko Kabina*, *Matzenauer*, *Petrovics*, *Jenschke*, *Lobpreis*, *Nottný* a mnoho iných.

Staručký, blízko 90-ročný predsa zahájil krásnou rečou shromaždenie. Hovoril zo srdca všetkých, a my z celej duše privolávali sme mu na slávu. Z reči pána predsedu za potrebné uznávame spomenúť tie odseky, v ktorých odvolávajú sa na rozkaz Krista Pána: Idte, učte všetky národy — poukázal na povinnosť kňazstva na slovenských stranách, ktorá je: rozširovať kresťanskú osvetu, zvlášte skrze tlač, spisy a spolky. Všetkým nám slzy hrialy v očiach, keď p. predsa nadšenostou hlásal, že nám sa síce pokladá za prečič, keď svedomite konáme apoštolskú povinnosť svoju — a máme-li — pýtal sa — ľud ten dobrý ponechať a lenivý pokoj požívať? Ba máme — hovoril ďalej dosvedčiť o našom ľude, že i on je synom vlasti, ktorému prisluchajú i práva. Reč túto dá spolok v kalendároch vytlačíť. Pravotár *Kabina* navrhoval, aby sa tá reč osobitne v mnohých tisícoch dala vytlačíť a rozdať, na všetky strany medzi údov a neúdov spolku.

Návrh tento nebol prijatý — a to bola dľa mojej mienky veľká škoda. Tlač je veľmoc, ale len vtedy, keď celé vrstvy zaplavíme spismy. A táto reč by bola k tomu cieľu znamenite poslúžila. Ku povzbudeniu prenasledovaného ľudu slovenského ničím iným neprispějeme, ako rozhadzovaním spisov dobrých medzi ľud. Toto dokázalo sa u socialistov, u ľudovej strany; a vôbec, kto chce mocne pohýbať celistvom ľudu, musel sa tohoto jediného prostriedku chopiť.

Pán zpravca vp. *Bezák*, prečítal pamätnú reč o nebožtikovi pátrovi *Kubina*, bývalom zpravcu spolku. Životopis tohoto svätého Slováka hlboko dojal všetkých. Potom podal zpravu o účinkovaní, o údoch spolku a dome kúpil sa majúcom a o iných záležitostiach, ale všetko len vo všeobecnosti. Ponevác pokladník p. *Keller* kanovník pre svoju chorobu prinútený bol vzdať sa úradu, treba bolo postarať sa o pokladníka iného. Naložilo sa zpráve vyhľadať ku tomu súceho muža. Zápisník *J. Kovácsik*, zomrel, na miesto neho vyvolili za dočasného zápisníka p. *Petroviča*. Sám predsa podakovať chcel, odvolávajú sa na vysoký vek svoj, avšak na všeobecnú žiadosť pozostal a sľúbil až do posledného dýchnutia stariet sa o spolok. — Tieto otázky vybavily sa ešte pred poludním na valnom shromaždení.

Návrhy p. *Fraňka Kabina* pretriasali sa až na odpoľudňajšom výborovom zasadnutí. Že tieto návrhy boli na čas, to dokazovala tá mimoriadná zaujatosť prítomných, ktorou porady výboru provádzali. Všetci členovia a hosti do posledného chlapa dostavili sa i na zasadnutí výborovom, ktoré asi za 3 hodiny trvalo.

Na porade tejto výboru zkusili sme mnoho radostného, ale viac ešte žalostného. Za to radostné môžeme považovať iba tú nadšenú zaujatost o tento čisto katolícky slovenský spolok, ktorú mladšie kňazstvo dokazovalo. O samom však spolku doslyšali sme sa len hlboko zarmujúcich zpráv.

Prvým predmetom porady bolo zaplnenie úradu hlavného jednatela. Terajší hlavný jednatel pán Otto *Matzenauer* je telesne i duševne nevládný. Pri pretriansaní tejto záležitosti vysvitlo, že spolok nielen hlavného jednatela nemá, ale ani tajomníka, ani v Trnave bydliačého zpravcu tak, že jediným temer odborným úradníkom je len p. *Paulovič*, terajší jednatel. Porada uznala za potrebné, aby sa vyhladal súci človek, či kňaz, či svetský — za hlavného jednatela; uznala i to, že nevyhnutne treba je tiež postaviť muža na čelo spolku primerane plateného, ba prípadne i tajomníka.

Nuž a tu potom prekvapili nás s nepochopiteľnými zprávami. Dozvedeli sme sa, že pp. osvietení biskupi neprepustili kňazov tých, ktorých spolok už viackrát za zpravcov prosil, že neodporúčali ani raz vo svojich pastierskych listoch slovenským veriacim spolok tento, ačkoľvek o to každoročne prosení bývajú! ...

Nastalo ticho, na tvárach zjavily sa mračná, neviem či to mračná zármutku, vnútornej boľasti a či rozhoršenosti? ... A v tom tichu obzerali sme sa, ktorí sme tu? i zbadali nemalým bôlom srdca, že z trnavských pp. velebných a z najbližšieho okolia nieto medzi nami ale ani jedného — akoby sa boli hanbili za nás. ...

Ale hneď potom tým veselšie počalo sa pojednávať o týchto smutných pomeroch i prehovorili k veci vážne a prijali sa návrhy, aby sa vyžiadal p. *Jozef Buday* od nitrianskeho biskupa pre spolok za hlavného jednatela. Zpráva ale spolu s výborom postarať sa má aj o zaplnenie ostatných úradov. Určilo sa tiež, aby sa platy úradníkom pomerne ku jejich zručnosti zvýšili. Súhlasili i s tým návrhom, by sa zpráva — akby nútnosť nastala — až na Rím obrátila ... Dom kúpiť pre spolok má sa tiež čím skôr. O preklade sv. Písma nemohlo sa nič určiť, lebo nieto síl. Úfame, že keď bude nový zpravca, najde i tomu spôsob.

A teraz chcem tu ešte upozorniť všetkých údov spolku, zvlášte ale pánov výborníkov na volačo. Návrhy sú dobré, len treba bude ich aj uskutočniť. To je jedno. Druhé je moja prosba, aby každý chladnokrevne uvažoval o tých príčinách, prečo osvietení páni biskupi chovajú sa nie práznivo oproti spolku, a prečo kňazi trnavskí a vôbec mnoho našich kňazov boja sa spolku. Ja bych túto vec ľúbil uvažovať tak, že tu nemá byť o tom reč, zdáľiť nevšímavosť tá biskupov a kňazov má volaký základ, alebo nie, lež len o tom rozprávajme, či je vôbec možno takémuto nedobrému položeniu spolku odpomôcť a na jaký spôsob by sa dalo odpomôcť. Ja myslím že aspoň z čiastky pod istým docielime polepšenia pomerov, keď za heslo budeme mať každý toto: všetko urobiť, všetko zanechať, obete prinášať osobné, odhliadnúť aj od tých najšľachetnejších zásad vtedy, keď by to spolku

ku prospechu slúžiť mohlo. Poviem to jasnejšie: Je-li pravda, že spolok tento je od cirkevnej vrchnosti potvrdený a postavený pod ochranstvom osv. biskupského sboru? Je. Je-li pravda, že spolok tento výlučne len katolícke, ba katolícko-náboženské spisy (modliace knihy, legendy at.d.) vydáva? Je. Zkadiaľ teda to ufahovanie sa pánov duchovných a nepriazeň biskupov? Tu predsa musí dajaké nedorozumenie byť, lebo veď je patrné, že proti spolku nikto žiadnej námietky mať nemôže, ináče isteže označila by cirkevná vrchnosť tú chybu, pre ktorú spolku zaujať sa nemôže.

Ja však len to myslím, že dnešná doba, tie premenené pomery sú tu na príčine. Dnes len taký človek a len taký ústav drží sa za čestný, ktorý nielen že nedá príčiny ku podozrievaniu z nevlasteneckosti, — toto už dnes je nedostatočné — lež ktorý aj vynútil si tú verejnú mienku o sebe, že je skutočne práve taký tuhý nepodvrtný a verný uhorský vlastenec jako trebárs Bánffy, Eötvös, Komjáthy, Mandel, Popper at.d. Tedy spolok a poťažne jeho údovia a vodcovia musejú byť praktickí: keď niekto dokazuje, že spriatelí sa úprimne s novými pomermi, preto ešte nemusí byť horší milovník spisby slovenskej a spolku, ako sú tí čestní mužovia vo spolku, ktorých zlé jazyky za pánslavov vyhlásili.

Tedy keď to raz nové časy od nás požadujú, nebudeme sa my vystatovať, že sme takí a takí Slováci. Ba naopak, aby sme nedorozumenie o spolku mohli podvrátiť, nuž musíme sa vždy predstavovať a dokazovať, že sme skutočne úprimní priatelia toho maďarskeho ducha, ak je on vo svojich medzerách: ale za toto potom stonásobnou horlivosťou máme i my dať sa do práce bohumilej za slovenských katolíkov. A keď my všade a vždy dokazovať budeme našu úprimnú úctu oproti časoduchu maďarskému, nuž potom nech nik neopováži sa nás upodozrievať, alebo nenávidieť zato, že neostiechame sa zmužile pomáhať svojim spolubratom ku vzdelanosti katolíckej.

Takýmto spôsobom posmelíme snáď aj tých slabých súkeníkov v rade duchovenstva, ktorí sa nás boja — vlastne nie nás, lež boja sa, čo ja viem akého strašiaka. Lebo darmo je, musíme to povedať: to sú veru nezdravé pomery, keď v jednom meste jesto sídených katol. kňazov asi sto alebo aj vyše, keď títo sišli sa v záujmách čisto katolíckej veci, a predsa ani jeden z miestnych duchovných neobozrie sa o nich. Nuž taká nevšímavosť je konečne urážka aj cirkevnej vrchnosti, ktorá je na čele spolku. Hanbiť sa za taký spolok len preto, že je on slovenský? Nuž a čo-že katolícka viera je nie po celom svete jednaká? — Veru dobre hovoril p. predseda, že nám sa čestná práca pokladá za prečin. Sice nezávidím takým odľahujúcim sa od nás kňazom jejich hrdinskosť. Dolu vodou plávať je nie ťažko; tak podobne nijaká hrdinskosť nenie, slabým súkeníkom byť a obzerať sa bojzlive vždy, či ho volakto nepočuje po slovenský prehovoriť. O mnoho čestnejšie a hrdinskejšie je vystaviť sa nespravodlivému posudzovaniu vtedy, keď svedomie káže zaujať sa katolíckej výchovy ľudu slovenskeho.

Povšimnite si pp. Bratia v Kristu priateľské riadky

moje a potom hore sa do práce, aby nás bolo na rok aspoň ešte raz toľko. Nech každý privedie aspoň jedného úda lebo hosťa so sebou na valné zhromaždenie budúce a výbor nech uvažuje, či by nebolo osožné aj pobožnosti na ten čas uviesť.

Hosť.

***

Rudňánska dolina.

Dôstojný Pán Redaktor!

My nižepodpísaní, držiaci sa toho pravidla, že čnosť aj v nepriateľovi cítiť treba, a kto pri urážkach mlčí, ten dosvedčuje, za čestnú povinnosť si pokladáme na články v 30. a 34-om čísle «Kreštana» pod menami «Prievidzan» poľahke «jeden bojničian» uverejnené nasledovné opravenie a či osvedčenie podať.

My s obsahom otázných článkov, nakoľko sa týkajú úradného účinkovania pána dr. Fillberger v doline rudňánskej, jako aj urážania jeho privátnej osoby nielen nesúhlasíme, ba rozhodne odsudzujeme. Opačne, spravodlivosť nás núti verejne vyznať, že On, kedykoľvek sa jedná o pozdvynutie dobrobytu ľudu nášeho, nám ochotne na ruku ide, a nemalý podiel má v práci, ktorá sa nie bez zdaru, snaží náš úbohy ľud vytrhnúť z rúk úžernických. Zato, dľa nášeho zdania, od nás ľudákov nie osočovania, lež pochvaly, uznania zasluhuje a uistujeme p. pôvodcu tých prenáhlených článkov, že sa mu toho uznania od našich veľactených spoluobčanov židovských nedostáva!

Čo sa týka volby notára v.-belanského a osobných urážiek p. Fillbergera, nadtým sa snáď nielen my, ktorí okolnosti známe, ale i každý nestranný človek len pohoršíť môže. Toto už hlboko siaha do najužších rodinných pomerov, a prechádza na nebezpečné pole špehovania a špiclovstva. Takéto veci dobrého vkusu (jóizlésü) človek pred verejnosťou nerozeberá ani vtedy, keď ony pravde zodpovedajú, tým menej, jestli sa pravde protivia, jako aj v tomto páde. Len toľko poznamenáme, že p. Imricha Gyureso, poznajúc jeho statočný ráz a zaujatosť za ľud sami občania — okrem ct. p. židov — si žiadali; v Nitre však v jeho záujme jeden významný ľudák zdarne účinkoval. To môže snáď aj útlo-starostlivé srdce p. pôvodcu uspokojiť!

Na ostatné v článkoch obsažené «špinavé veci» za dostatočné držíme len toľko podotknúť, že vôbec by nám ľúto bolo, keby sa takýto spôsob opisovania v našich novinkách udomácnil mal. Že v prítomnom páde charakter p. dr. Fillberger nimi za dotknutý nedržíme, dôkaz toho je, že toto osvedčenie sami, dobrovolne vydávame.

Alexander Vetzél, *Rudolf Oravszky,* *Ján Liska,*
farár rudňanský. farár v.-belanský. farár kostolneský.

Poznámka Redakcie. Toto osvedčenie tak čestných mužov nás skutočne do veľikého zmatku privedlo. Ku ospravedlneniu seba musíme pripomenúť, že dopisy jako aj článok v min. č. «Čisté volby» pochádzajú z prievidského okresu a od mužov vonkoncom čestných. Že som ochotný bol uveriť o p. Fillbergerovi spomenuté zprávy z prameňov čestných prichodivšie, k tomu núkaly mňa moje vlastné zkúsenosti r. 95—96 v Nov. Meste n/V.

Ničmenej bezpodmienečne za povinnosť pokladal som si uverejniť toto osvedčenie a zo srdca blahoželám p. Fillbergerovi ku toľkým zásluhám, že hodným sa stal verejnej pochvale našich popredných ľudákov. I preto aj redakcia Kreštana verejne vyslovuje svoju ľútosť nad uverejnením oných článkov, lebo z tohoto osvedčenia vysvitá, že p. Fillberger nie o kortešáciu, lež len o dobrobyt ľudu sa starie. Sláva mu tedy! Nepochybujeme, že tak čestnými ľudákmi vyznačený p. služny bude vzorom všetkým súdruhom svojim pri budúcich voľbách, keď na základe nového volebného zákona oslobodení budú od nepríjemností kortešovania.

Púť do Jeruzalema a sv. zeme na 1-ho oktobra.

Sprievodčí: *Gedeon Dömötör*, farár v Budapešti II. okres.

Ceny:

Do Jeruzalema III. trieda 142 zt.

« II. « 290 «

« I. « 350 «

trvanie cesty 1 mesiac.

Odkazy redakcie.

Vp. W. v Rudnej. Dopis Vami zazlievaný nepísal ten, na koho myslíte. Skutočne nie. Tu o ňom ani reči niet. Písal ho veru človek taký, ktorého aj sami vyhľadať si môžete.

Priateľ z Trnavy. Ráčil ste nám bez mena písať. Nič nerobí; za priateľské upozornenie ďakujeme, budeme sa rady vašej držať. Teraz stalo sa to z prezretia a nie ani z našej viny. Neboli sme doma. Verejné chyby preto kárať neprestaneme, ovšem že svojim spôsobom. Na vládu sa mi opierať nemôžeme, od nej nič neočakávame. Keby sme od vlády očakávali a preto mlčali, nebolo by nás vôbec ani treba.

J. M. Čachtice. Majte prosíme trpezlivosť. V budúcom čísle snáď.

Nebojsa. Vďaka! Upotrebíme dľa žiadosti. Je to chyba s tým vašim ľudom. Budú to isté hriechy predchodcu na príčine.

Mešť'an. Vďaka a pozdrav! Rojkov Otcovský hlas dostať: Szent Gellért-nyomda Budapest, VIII., Práter-uteza 44. Vytrvajte.

Sz. A. na St. T. Snáď pozdejšie, teraz sa nám nezdarilo.

Stefan Horňák Budapešť. Nerozumieme, čo to myslíte. Žiadate, aby vás Slováci za svojho vodcu vyvolili či čo? To je hádam len taký sen, veď je to nemožnosť. Ze nepijete nefajčíte, že ste nábožný kresťan-katolík, to vám slúži na česť! Pán Boh vás požehná!

Ceny potravných článkov.

Upozorňujeme ct. obecstvo, že temer všetky ceny sú v korunovej mene značené. Teda dobrý pozor na to dať. Ďalej na miesto 100 klgr. (metr. cent) je mnohokrát tovar len po 50 kiloch značený:

Pšenica: Potisská 7·50—8·— kor., peštianska 7·30—7·85 kor., z Báčky 7·75 kor., banátská 7·80 korún.

Raž: 6·—6·30 kor.

Jačmeň: na krm 5·60—6·40 korún, do pálenice — kor., na várku 6·75—8·50 kor.

Ovos: 5·40—5·70 kor.

Kukurica: 6·— kor.

Proso: 5·—5·30 kor., všetko po 50 kil.

Múka pšeničná po 100 kil.

Číslo:	0	1	2	3	4	5
Cena:	26·20	24·80	23·40	22·—	21·—	20·—
	6	7	7 ¹ / ₂	8		
	18·40	15·—	13·80	11·—		

Otruby po 100 kil.: drobné 8·70 korún, hrubé 8·80 korún.

Strova: *Fazuľa* veľká biela a okruhlá po 7·—7·25 brnavá 7·—, pestrá 5·—, drobná 8·—8·75, cúdená —. *Hrach:* 10·—12·—, lúpaný 18·—, *Šušovica* horšia 11·—, lepšia 18·—, *Mak:* 23·—24·—, všetko po 50 klg.

Semená: Červená ďatelina nová 75·—80·—. Lucerna 64·—66·—, všetko 50 klg.

Sviňská masť 54·—54·50, Slanina ³/₁₀₀ 52·—53·—, ⁴/₁₀₀ 46·—46·50, udená dobrá slanina 51·—51·50 po 50 klg.

Lekvár srbský transito 14·75— po 50 klg.

Petrolej trojkřížový 47·—, dvojkřížový 42·50 za 100 klg. netto.

Olej repcový 75·—76·— za 100 klg.

Spiritus odaný rafinovaný 116·50—, denaturovaný 36·¹/₂—37·¹/₂.

Remeň: funtovice k. 154—160; tercy prima k. 150—158; anglické odpadky k. 145—148; teľaciny k. 460—470; pitlingy 270; koňaciny vrázkované k. —; tažené k. —.

Bliskavý remeň k. 145—150; prsné listy k. 175—180; horniacke futrienky: strednie k. —, väčšie — metr. cent.

Spisy redakcii zaslané.

Otcovský hlas k svojmu ľudu. Napísal a Rodákom svojim venoval: *Andrej Rojko*, jubilárny r. k. kňaz, farár na odpočinku. V Budínpešti. Tiskom Tlačiarne sv. Gerharda nákladom pôvodcovým. Cena jedného sošitu 10 hal., 10 sošitov 90 hal., 50 sošitov 400 hal., 100 sošitov 760 hal. Knižočky obetivý rodolub môže odpredať, alebo rozdať. Peniaze pošlite na: «Szent Gellért nyomda, Budapest, VIII. Práter utcza 44.

Musel by mať z kameňa srdce, komu by neišlo do plaču, pri čítaní Otcovského hlasu tohoto. V ňom odoberá sa náš milený rodolub, stavec blizo 80 ročný od teba ľudu slovenský! Zároveň

i uverejňuje svoj testament tebe ľudu venovaný, záležiaci v dobrých radách pre teba. Sú v tom dielku složené vaše krivdy a zfažnosti a je tu vyrečený ortiel nad nepriateľmi vašimi s tou neohrozenou smelostou, ktorú ste vo spisoch Rojkových vždy obdivovať mohli. Pôvodca si sám želá, aby jeho posledné slová k vám *neomylné každý rodák a každá rodáčka sebe obstarala*. Áno, urobte to: tých 5 kr. každý môže na to venovať — ale urobte to čím skorej, urobte to hneď!

Obzor. Časopis pre hospodárstvo, remeslo a domáci život. Ročník XII. číslo 4. Vychádza koncom každého mesiaca. Predplatná cena na celý rok 2 kor. Zodpovedný redaktor a vydavateľ Juraj *Babka* v Lipt. Sielnici (Liptó-Szielnicz).

Tlačou a nákladom Karla *Salvu* v Ružomberku vyšly nasledujúce odporúčania hodné spisy:

«**Ja som nepoškvrené počatie,**» to jest **Lurdská Panna Maria.** Modlitebná knižka. Spracoval Jozef *Kompánek*, farár veľko-ostratický. Druhé opravené vydanie s povolením cirkevnej vrchnosti.

«**Ježiš, priateľ dietok.**» Modlitby a piesne pre katolícke školské dietky. Sostavil Štefan *Janovcsik*, farár likavský. Sodobrením cirkevnej vrchnosti vo Spiši. Tretie vydanie. Lipt. Sv. Mikuláš. — **Cirkevné piesne** na povšedné dni ku sv. omši s notami. Vyňaté z modlitebnej knižky «Ježiš, priateľ pietok.» Sostavil Štefan *Janovcsik*. Ružomberok 1900.

Šesť vencov zo slovenských národných piesní složených v antických stupniciach. Pre miešaný sbor usporiadal Milan *Lichard*. Nákladom vlustným. Turčiansky Sv. Martin. Tlačou Kníhtlačiarско-účastinárskeho spolku. 1900. Cena 1 kor. 5 hal. Vrele odporúčame.

Ružencová knižočka. Albána Stolz, myšlienky o žoltári (ruženci). S obrázkami. Strán 76. Cena bola 15 kr., teraz 16 halierov.

Srdce k Bohu. Katolícka modlitebná, poučná a spevácka knižka. Dľa P. Aug. Lehmkuhla S. J. a iných najlepších a najnovších prameňov spísal a pobožnému a pracovitému ľudu svojmu podáva Martin Kollár, farár v Nádaši, redaktor «Katolíckých Novín». So schválením najdôst. Ordinariatu arcibiskupského v Ostrihome. Na oslavu Spasiteľa Ježiša Krista koncom 19 a začiatkom 20. storočia svojím nákladom vydáva Spolok Sv. Adalberta (Vojtecha) v Trnave. 1899. Tlačou «Austrie» Franca Dolla vo Viedni. Str. 571. Cena neviaz. výt. 1 koruna 20 hal., viaz. výt. v plátne 2 koruny, viaz. v koži so zlatorezom 2 kor. 50 hal., v chagr. so zlatorezom 3 kor. a so spinkou 3 kor. 20 hal. Titulný obraz: Sv. Rodina.

Mariacella v Stýrsku. Opisali Frant. V. Sasinek a Rupert Reháč. Vydal Martin Kollár, farár v Nádaši a Redaktor «Katol. Novín» v Trnave. Tlačou Adolfa Horovitz. Cena 20 halierov.

Litanie loreťanské. Výklad litanii. Krásne vystavená knižočka s obrázkom. Strán 52. Cena bola 26 kr., teraz 26 halierov.

Od kolísky. Listy kmotrovi o tom, že deti treba za-
včas vychovávať nábožensky. Najlepší dar pre mlado-
ženichov. Strán 115. Cena viazaného výtisku bola 35 kr.,
teraz 40 halierov. — Ostatnie po nej uvedené knižky
dostať u Fr. Richarda Osvalda na Teplej (Lenge) p. pošta
Belabánya (Hontmegye). Kto zná Osvaldové spisy pô-
vodne a preklady, ten milerád pohľadá tých pár kraj-
ciarov, aby si z nich čím viac obstaral mohol. Pre rodiny
nieť lepšieho čítania, jako tieto knižky.

Hrsti príkladov. 220 príkladov zo života nábož-
ného, veľmi poučných. Strán 131. Cena sošitého výtisku
bola 30 kr., teraz 30 halierov; tvrdo viazaného 38 hal.
Na túto knižku zvláštne upozorňujeme. Na dary pre
ľud a školákov lepšej niety.

«Az erdélyi gazdasági egylet könyvkiadó vállalata»
vydal tlačou knihtačiarne Franklin-Társulat v Pešťbudíne
nasledujúce slovenské spisy: **Domáca záhrada.** Napísal
Gustáv Ritter. S obrázkami. Strán 55. Cena 80 halierov. —
O dojnjej krave. Napísal Géza Hauer. Strán 30. Cena
60 hal. — **O oraní a sejbe.** Napísal Arpád Hensch.
Strán 38. Cena 50 hal. — **Pestovanie a zužitkovanie**
vrby košíkárskej. Napísal Franc Marc. Str. 30. Cena
50 hal. — **O dochovávaní teliec.** Rozpráva Gazda
Rozumec. Sdeľuje Bela Tormay. Str. 31. Cena 50 hal.
Vrele odporúčame.

Katolícke Hlasy:

Č. V. Či je Martin Luther spoľahlivý sprievodca do
neba? Strán 67. Cena bola 12 kr., teraz len 16 hal.

Č. VII. Kto je Ježiš Kristus? Str. 19. Cena 4 hal.

Poriadneho, spoľahlivého učňa hľadá

JÁN VNUK,

kováčsky majster

v Kysuckom Novom Meste (Kiszucz-Ujhely).

OZNAM.

Prepositury novomestkej patriace

==== **mlýny** ====

a síce v **Pobedíme**, v **Bašovciach** a dva
v **Novom Meste n/Váhom** (nitrianská
stolica) dajú sa do predaju. Jak by ale mlýny
v **Pobedíme** a v **Bašovciach** odpredať sa
nemohly, dajú sa len do **árendy**. Ti, ktorí
skutočne vôľu majú mlýny odkúpiť, nech svoje
pisomné **offerty** oddajú u pána

Ludvika Javorku

==== **advokáta** ====

v **Novom Meste n/Váhom.**

Založeno r. 1848.

Založeno r. 1848.

závod Emmanuel Leipniker a Julo.

Budapešť, VII., Károly-körut 15.

Odporúča svoj bohato zásobený sklad na strižný plá-
tenicky, norinbergský a drobný tovar.

Potravným spolkom podáme znížené ceny.

Dielňa na varhany (organy)

Vincenca Mozsného, v Prešporoku

(Stefánia út č. 29. vo vlastnom dome).

Odporúča sa ku shotoveniu rozličných kostolných
varhanov dľa najnovšieho sústavu.

Hotové varhany vždy sú k dostaniu.

Opravy za najlavnejšie ceny sa prijímajú a pri
ručení sa vyhotovujú.

Do pozornosti

pánom roľníkom!

Každoročne objednávate mnoho hospodár-
skych strojov, a to z väčšej čiastky od firiem,
ktoré Slovákom a kresťanom nežičia. Stroje
sú obyčajne z ďaleka, drahé a v mnohých
pádoch plané.

Kto potrebuje a chce si objednať **doko-
nalé, solídne a trváce hospodárske**
stroje, — lebo príslovie je: čo je **dobré**, je
i **lacné**, — nech sa obráti na nižepodpísa-
ného a žiada si cenník jeho hospodárskych
strojov. Tento sa mu dopošle zdarma a franko.
Veď už i železničný dovoz z Bytče je lacnejší,
nežli z Nemecka, z Rakúska alebo z Pešti.

Michael Treskoň,

strojník a majiteľ dielne na hospodárske stroje
v Bytči (Nagy-Bittse).

Dvojnásobne elektromagnetický kríž a či hviezda

R. B. N. 86968
uzdravuje a roz-
vesel'uje, za čo
dobro stojíme,
pri lámke, zá-
duchu, bezsni-
b'ladosti, migréne klopaniu srdca, boleniu hlavy.
opilepsii, závratu a iných chorobách nervov
I 20-ročné choroby boly už takým spôsobom
odstránené.

vosti, hučaniu
ucha, ischli,
zlom slychu,
nervosite, ne-
chuti po jiedle,
boleniu zubov.

Celkom zvláštnym spôsobom upozorňujeme ctené obecnstvo, že môj aparát nemá sa pomýliť s aparátom Voltu, ktorý na základe svojej neúčinnosti nielen v Nemecku, ale i v Rakúsku je zakázaný, kdežto moja dvojnásobne magnetická hviezda a či kríž nr. 86967 na základe svojej vymeranej liečacej sily zvláštnym spôsobom sú odporúčané. Ten chorý človek, ktorý by týmto prostriedkom aspoň behom 45 dní nebol uzdravený, naspäť dostane svoje peniaze. Kde nič nemohlo pomôcť, prosím môj aparát upotrebiť.

Malý aparát stojí 4 krun. ktorý je len pre deti a pre veľmi slabé ženy.

Veľký aparát 6 krun. Pri ťažkých chorobách zastaraných aj 20 rokov sa má upotrebovať.

Len pre zastaralé choroby a influenzy. S dobierkou alebo s vopredným poslaním peňazí rozposiela hlavná ústredná predávajúca miestnosť pre vlast' a cudzozemsko

ALBERT MÜLLER,

Budapešť, V., Vadász-u. 42 M. Kálmán-u. na rohu.

Založená 1735.

*

Telefon 395.

Mestská lekáreň k

ČIERNEMU ORLOVI

Temešvár,

vnútorné mesto, námestie sv. Juraja

Adressa telegrammu: Mestská lekáreň, Temešvár.

Chýrečný aether proti lámke a lúpaniu je najvýbornejším prostriedkom proti lámke, lúpaniu a iným reumatickým chorobám, proti trhaniu, boľastí nervov, pichaniu, boleniu zubov atď. Účinok je istý a chytrý, obýčajne po 1—2 natrení. Nesciselné vďačenie to dokazajú. Cena fľaše 2 koruny, cena fľaše na prábu 1 koruna.

Vodka na prsá a na pľúca: Výt'ah z kolociera s vápnom fosforového kyslíku stal sa svetochýrnym následkom výborného výsledku, doposiaľ je neprekabáteným prostriedkom hojacim, ulavujúcim a posilňujúcim zvlášte pri kašli, somárskom hurute, pri zlých pľúcach, pri plucovom hurute, pri zachripnutí atď. Vela vďačenie potvrdzuje istý výsledok tohoto prostriedku. Cena jednej fľašky 2 koruny, fľašky na prábu 1 koruna.

Krv čistioce pilulky temešvárskej mestskej lekárne veľmi dobrú stolicu robia, ktorá chytrá a prajne účinkuje bez toho, že by prameňom krčev bola, alebo aj v tej najmenšej miere nebezpečná bola, a preto tie pilulky odporúčame zvlášte pri tvrdej stolici, pri žalúdkovom hurute, pri zimnici, keď človek nemá chuti po jedle, a pri všetkých chorobách tak žalúdka, jako i brucha. Jedna škatulka 42 halierov, šesť škatuliek 2 koruny, 10 halierov.

Tieto vypróbované a za výborné uznane prostriedky dostať jedine v temešvárskej mestskej lekární, a len vtedy sú opravdivé sú-li obdarené obrannou známku a podpisom. A preto varujeme sa falšovaných a napodobňovaných falošných vecí.

Posielame s dobierkou, alebo predbežným poslaním summy (i s pričinením 32 halierov na balikovanie a poštové útraty) Objednané vyše 10 korún franco.

Bor eladás.

Zichy Aladár gróf uradalmi pinczéjében a következő sajttermésü borok eladók:

- 1898. évi olasz rizling
- 1899. évi olasz rizling
- 1899. évi fehér burgundi
- 1899. évi szilváni
- 1899. évi vajtai fehér
- 1899. évi tramini

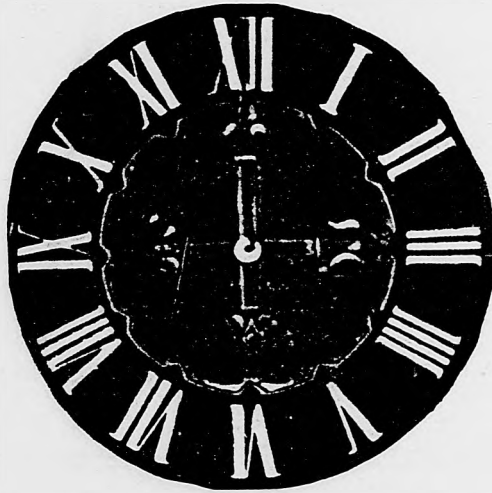
Kivánatra minta és árjegyzék küldetik.

Bővebb fölvilágositást ad

SCHULLER SÁNDOR

szőlő-kezelő,

Vajta, (Fehérmegye).

Mám česť v známost' doniest',

že vážové hodiny vlastnoručne shotovujem.

Látka kovová najlepšia, stroj výborný, najnovší, chod správny: následkom čoho ja za jejich trvácnosť čo najdalej dobre stát' a ručiť' môžem. Hodiny tieto vážové aj pod nat'ahovaním riadne idú, od vetra a prachu sú sklenou škryňou chránené. Vnútri nachodí sa pokazovacia tabuľka, ktorá správny chod hodín kontroluje a ten istý čas dnu vo väži ukazuje, ako i z vonku hodinové ruky.

Moje hodiny bez všetkej fabričnej práce výlučne sám hotujem a na patričné miesto dovážam.

Krom nových vážových hodín aj akékoľvek naprávanie za lavnú cenu a pri úplnej garancii podujímam.

V Baňskej-Bystrici, roku 1899.

Michael Stollmann, hodinár.